

CATHARINA ISABELLA (DE) COLINS (1711-1781), PRIORES VAN HET O.L.V.-HOSPITAAL IN GERAARDSBERGEN

door Anny BOELS-MÉLAIN*

Voor de lezers van het *Gerardimontium*-tijdschrift komen de Geraardsbergse geschiedenis, architectuur en stichtingen heel vertrouwd over.

De naam "de Colins" is vermengd met deze verschillende aspecten van de stad en is heden nog voel- en zichtbaar.¹

Wie kent er het hospitaalkerkje niet? Zij die het boek bezitten, geschreven door Gustaaf de Vos, pastoor en archivaris van het hospitaal, weten dat hij over het bestuur van de "*priorinne van desen Hospitaale*", Catharina Isabella de Colins, 48 bladzijden schreef². Geen wonder want was het niet op haar initiatief dat het kerkje, dat ook vandaag nog al zijn glorie uitstraalt, helemaal werd heropgebouwd (1763)? Ik laat aan noeste vorsers het genoegen dieper te graven en de eer te achterhalen of dit gebouw, van de grond af aan, zoals Gustaaf de Vos schrijft, opgerezen is of niet, of het, helemaal, met de privébeurs van *priorinne* de Colins verwezenlijkt werd, of niet. Vast staat evenwel dat dit kerkje gedurende ruim twee eeuwen oorlogen en rampen heeft doorstaan en dat het, dank zij de niet aflatende zorg van de kloosterzusters (en de laatste jaren vooral zuster Maria die het laatste wakend oog zal zijn), een stadsjuweel is geweest en gebleven. De rol van een steeds toegankelijk kerkje, vooral wanneer het gelegen is in de nabijheid van een hospitaal³ en alleszins wanneer het er eigenlijk één geheel mee vormt, is niet gering. Al wie even tot innerlijke rust en bezinning wil komen, al wie door pijnlijke omstandigheden dit oord opzoekt en er een wijl vertoeft, weet hoe dierbaar en hoe helend die heel bijzondere sfeer aanvoelt. Moge dit gebouw de rol behouden waartoe het voorbestemd is en door de nakende evolutie heen, open blijven staan voor allen die het met eerbied betreden. Kerken, toegewijd aan O.L.Vrouw, hebben wereldwijd een beschermende betekenis voor de bevolking: "*La Bonne Mère veille sur la ville*", zegt men in Marseille.

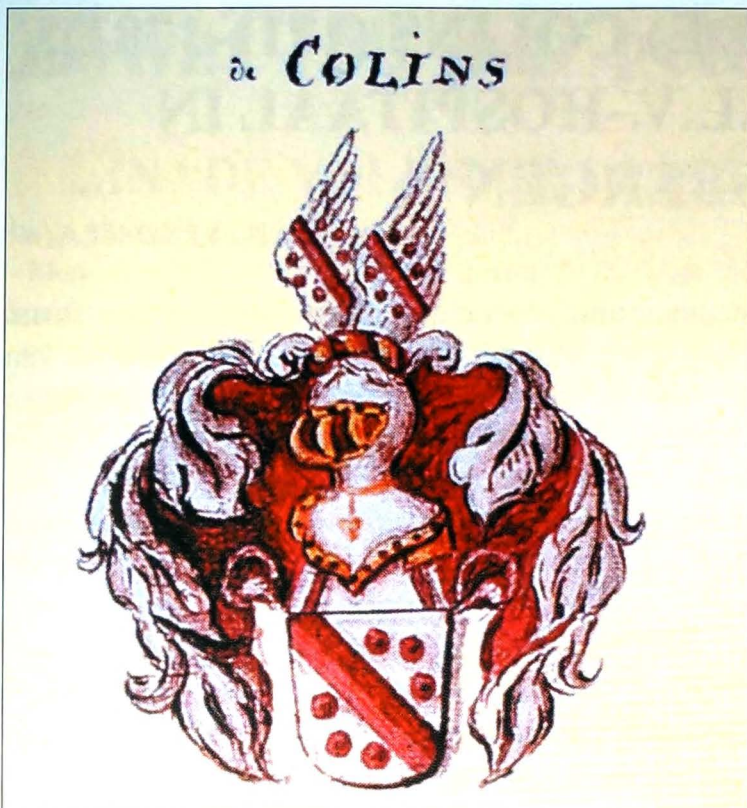
Voor de beschrijving van de bouwonderneming, verwijs ik de geïnteresseerde lezer naar het reeds geciteerde werk van pastoor-archivaris De Vos. Hierin zijn zowel bestellingen als rekeningen leerrijk. Zo vernemen we o.m. dat het fronton boven de ingang deur en de omljstingen rond deur en vensters zijn geleverd door een Michel Depret "*marchand de pierres à Soignies*". De wakkere bezoeker zal trouwens de initialen "DP", kenmerk van de

steenhouwer, gebeiteld in de omljstingen zien staan. Een scherp oog zal in het fronton ook de omtrek van het Mariabeeld merken evenals de schaduwlijnen van wat eens het wapenschild van *priorinne* de Colins was. Dit blazoen ziet men boven het koor, in het plafond, zoals vanzelfsprekend op de praalgrafsteen links bij het binnenkomen. Voor deze steen werd geen kleur-heraldiek aangewend maar er werd gekozen voor een gearceerde voorstelling van de blazoenen. Zo staan bij voorbeeld verticale lijnen voor keel of rood, stippeltjes voor goud of geel, enz.⁴

In het koor van de Lieferringse kerk bevindt zich eveneens een mooie 18de-eeuwse grafsteen De Colins. Hij bleef in perfecte staat bewaard en hij is uitgevoerd in opdracht van Philippe de Colins, de oudste broer van Catharina-Isabella. In tegenstelling tot deze in de Geraardsbergse hospitaalkerk werden de familiewapens in kleur weergegeven.

Van dit klein Oost-Vlaams dorp komen de voorouders van de *priorinne* vandaan, althans langs moederszijde. Sinds het begin van de 14de eeuw, of eerder al, waren zij immers heer of vrouwe van de heerlijkheid⁵ Lieferringe. Door het huwelijk van Pierre de Colins d'Heetvelde en Jacoba van Leefdael, de ouders van Catharina-Isabella, ging de heerlijkheid Lieferringe over naar de Colins. De zo-even vernoemde Philippe de Colins werd, na het overlijden van zijn ouders, heer van Lieferringe en na hem erfde zijn oudste zoon Maximiliaan de heerlijkheid tot voor de Franse Revolutie.

Zoals de op pagina 26 afgedrukte kaart het aantoont, ligt het kasteel Heetvelde, onder Oetingen, op ongeveer twee kilometer afstand van het centrum van Lieferinge en op gelijke afstand van de toenmalige Oetingse dorpskern. De familie Colins waren heer van Heetvelde en eveneens van

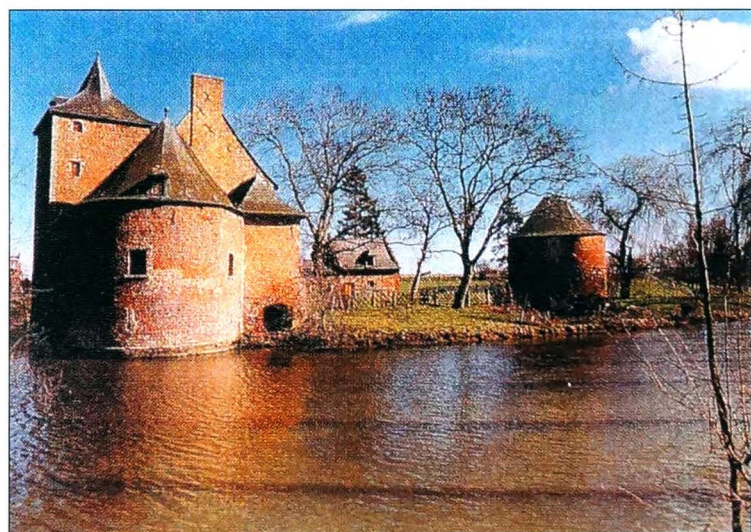

de heerlijkheid Oetingen. Pierre en Jacoba vonden elkaar dus "in de buurt". Catharina-Isabella was hun vierde kind. Ze werd in Oetingen gedoopt op 13 september 1711 (zie doopakte op pagina 26). Na haar kreeg het echtpaar nog drie kinderen, onder hen Pierre, de toekomstige plebaan van Aarschot, en Charles, het jongste kind, die later de vermaarde, ondernemende, bouwlustige abt van Ename zou worden.

Het noodlot spaarde het gezin niet. Jacoba van Leefdael overleed op 8 juni 1721, nauwelijks 51 jaar oud. Haar echtgenoot Pierre stierf korte tijd na haar, op 31 december 1723. Als dame van Lieferinge vond Jacoba haar laatste rustplaats in de kerk aldaar. Haar echtgenoot werd tussen meerdere familieleden de Colins begraven in de kerk van Oetingen.

De zeven kinderen werden wees en hun leeftijd schommelde tussen 19 jaar voor Philippe, de oudste, en 6 jaar voor Charles, de jongste. Catharina-Isabella was toen 12. Philippe, die heer van Heetvelde en van Lieferinge werd, huwde met Anna-Maria von Pallandt, afstammeling van een oud adellijk geslacht uit het Rijnland. Deze overleed kinderloos op 18 juni 1747 en ze werd bijgezet bij haar schoonmoeder in het kerkkoor van Lieferinge.

Het kasteel van Heetvelde, in de volksmond het *Waterkasteel*, blijft tot heden een statige getuige van de vroegere adel en van een familiegeschiedenis.

Het kasteel van de Colins, op het oud-dorpsplein van Oetingen, werd in 1749 afgebroken; hiermede verdween deze familie uit dit dorp. Het kerkje volgde later dezelfde weg. De dorpskern veranderde immers van plaats ingevolge de bouw in 1858 van een nieuwe en grotere kerk. Daar ligt heden ten dage nog steeds het dorpscentrum.

Ter zijde, wat ooit kerk en kerkhof was, werd weide. En zo bleef het tot 1999. Toen slaagde het gemeentebestuur van Gooik erin het kerkhof van

welaar, ongesaneerd, te verkopen als bouwgrond. Samen met een verontwaardigde pastoor en zijn assistent dhr. Theunis, organiseerde ondergetekende het samenbrengen van honderden kilogram schedels en gebeente welke met een plechtige uitvaartmis herbegraven werden op een heel aparte plaats naast een zijgevel van de kerk. En precies daar liggen de overblijfselen van de vader van Catharina-Isabella, samen met deze van andere leden van het geslacht Colins en van burgers van het oude Oetingen.

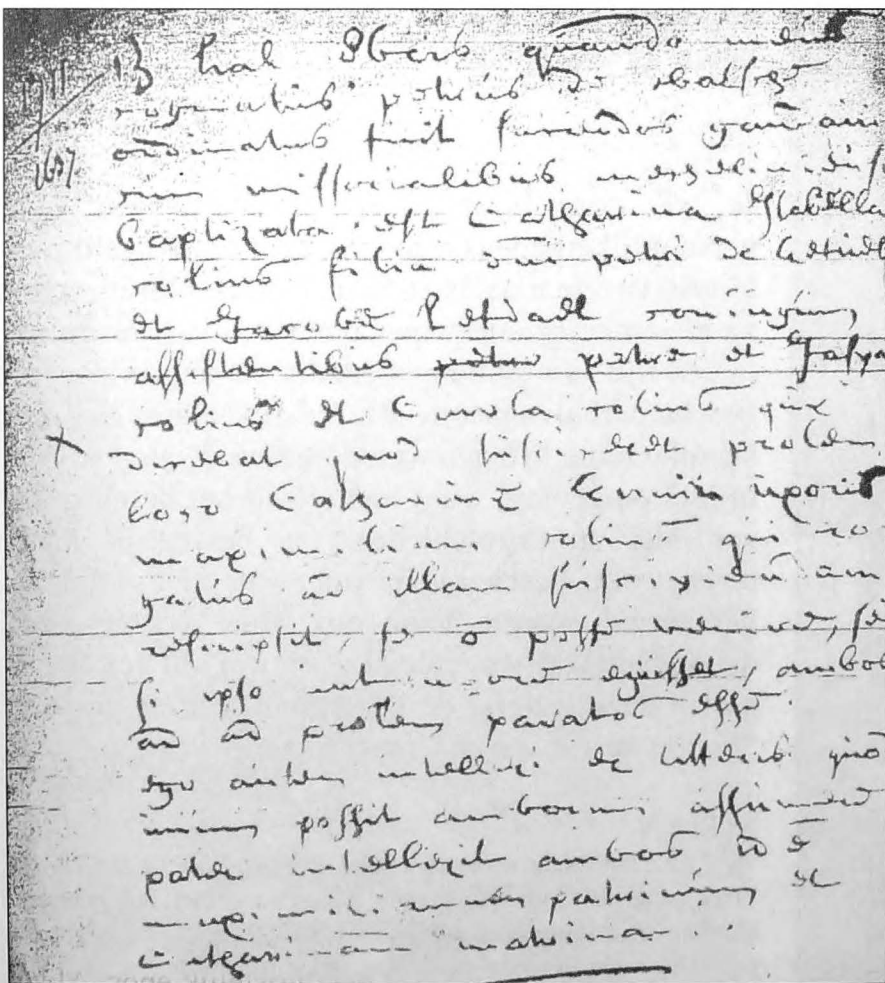
Rechtover dit gemeenschappelijk graf staat, tegen de gevel van het parochiehuys, een grafsteen van Jasper Colins, tot zijn overlijden op 10 maart 1700 heer van Heetvelde. Hij was de voorganger van het echtpaar Pierre de Colins en Jacoba van Leefdael op het kasteel van Heetvelde. Deze Colins was een familielid van een verschillende tak, dus niet in rechte lijn. Hij was gehuwd met Josine Colins die overleed op 29 april 1692 en eveneens van een andere tak kwam; haar moeder was een Herzele en van haar nam Josine het wapenschild over (zie grafsteen op blz.27). De grootvader van de *priorinne*, Pierre de Colins, huwde eveneens een Herzele en door haar komt dit familiewapen voor op de grafsteen in Geraardsbergen en in Lieferinge. Alleen de grafsteen van Jasper en Josina zijn overgebleven uit de oude kerk en bleef in goede staat tot 2001. Dit monument, getuige van de feodale geschiedenis van Oetingen, kreeg jammer genoeg een reinigingsbeurt d.m.v. een hogedrukspuit en werd hierdoor onherstelbaar en definitief geschonden...

****

Ik wil deze bijdrage afronden met een paar persoonlijke bedenkingen. Is het bijvoorbeeld niet treurig vast te moeten stellen hoe lichtvaardig soms wordt omgesprongen met ons patrimonium en dit in een tijd van monumentenzorg en erfgoeddagen? Ik wou derhalve gaarne alle leden van geschied- en heemkundige kringen aansporen waakzaam te zijn in hun omgeving, want niet alleen het beschrijven van hun streekgeschiedenis is belangrijk maar tevens het beschermen van wat niet officieel beschermd wordt. Voor ons allen is hier een dwingende taak weggelegd... En wat mij betreft, ik pas in deze materie de kernspreuk van de priores, "*In pondere et mesura*", niet toe...

NOTEN

* *N.v.d.r.* : De auteur is verwant met Catharina Isabella de Colins.
 † Het geslacht Colins is tevens aanverwant met het geslacht Ideghem. Zie desgewenst M. VAN TRIMPONT, *De link tussen de geslachten van Ideghem en Colins*, in De Heemschutter, jg.2000,

nr.173, p.30.

² G. DE VOS, *Onser Liever Vrouwen Hospitaal van Geeraardsbergen*, Geraardsbergen, 1903, p.477-525.

³ Over het O.L.Vrouw-hospitaal, zie desgewenst N.N., *O.L.Vrouw-hospitaal in Geraardsbergen*, Gidsboekje 1992, uitgegeven door de Stedelijke Culturele Raad.

⁴ Deze methode helpt bij het identificeren van de kleur en ook van de eigenaar of de houder van een wapen. Zie desgewenst vakliteratuur ter zake zoals bij voorbeeld C. PAMA, *Rietstaps handboek der wapenkunde*, Leiden, 1961.

⁵ Over het begrip heerlijkheid en meer in het algemeen over de feodale maatschappij, zie bij voorbeeld een zeer beknopte en vlot leesbare kennismaking in M. VAN TRIMPONT, *Het land en de baronie Boelare*, Geraardsbergen, 1998, p.3-12.

***